

NIEUWSBRIEF PADDESTOELLENWERKGROEP DRENTHE

NUMMER 15

JULI 2014

Redactie: Eef Arnolds &
Bernhard de Vries

Adres redactie en secretariaat:
Bernhard de Vries
Roerdomplan 222
7905 EL Hoogeveen

INHOUD

De laatste atlasloodjes	2
Activiteiten van de Paddenstoelenwerkgroep Drenthe (PWD) en de Mycologische Werkgroep Groningen (MWG) in 2014	3
Excursies	3
Overige bijeenkomsten van de PWD	5
drenthe.paddenstoelenkartering.nl. Ook de PWD heeft nu een website! – Eef Arnolds	6
De excursies van de Paddenstoelenwerkgroep Drenthe (PWD) en de Mycologische Werkgroep Groningen (MWG) in 2013 – Eef Arnolds, Rob Chrispijn, Roel Douwes, Cees Koelewijn, Kor Raangs, Inge Somhorst & Bernhard de Vries	7
Nieuwe publicaties over paddenstoelen in Nederland – Eef Arnolds	21
Mir – Rob Chrispijn	23
Wat doet de paddenstoelenwerkgroep?	24
De nieuwsbrief	24

DE LAATSTE ATLASLOODJES

De publicatie van onze paddenstoelenatlas gaat de laatste fase in. Bijna 90% van de tekst met de daarbij behorende foto's en andere afbeeldingen is nu gereed en de helft van het boek is ook al opgemaakt door onze vormgever, René Manger. Het mag ook langzamerhand wel, drie jaar na het afsluiten van het waarnemingenbestand voor de atlas eind 2010. Het auteurscollectief (Rob Chrispijn, Roeland Enzlin, Kor Raangs, Inge Somhorst, Bernhard de Vries en ikzelf) zien ernaar uit dat het werk voltooid is en er weer meer tijd vrij komt voor andere activiteiten. Wanneer de atlas van de drukker komt en gepresenteerd wordt is nu nog niet precies te voorspellen. Daarvoor moeten we eerst wat verder zijn met de vormgeving. En dan wachten ons ook nog de eindcorrectie van de drukproeven en het maken van een index.

Het feestelijke moment van verschijnen van de paddenstoelenatlas zal worden aangekondigd via een mail aan alle werkgroepsleden, voor zo ver we daar een mailadres van hebben, en op onze website. Die website is een recent fenomeen, waarover elders in deze nieuwsbrief meer te lezen valt. Uiteraard staat hierin ook weer het nieuwe activiteitenprogramma, gecombineerd voor de PWD en MWG. Anders dan de voorgaande jaren staan de excursies van de PWD niet meer vooral in het teken van sparrenbossen omdat de inventarisatie van de belangrijkste percelen zo goed als voltooid is. Rob Chrispijn heeft de resultaten in een intern rapport samengevat en daaruit blijkt dat 10-15% van de bezochte sparrenpercelen van grote mycologische waarde is en dat al deze opstanden liggen in boswachterijen van Staatsbosbeheer. Naar aanleiding daarvan hebben Rob en ik een opbouwend gesprek gehad met de districtsbeheerders van Staatsbosbeheer in Drenthe, waarin toezeggingen werden gedaan over het behoud van sommige percelen. Rob blijkt in een bijdrage met de intrigerende titel 'Mir' terug op een paar sparrenervaringen van vorig jaar en eerder.

Deze herfst staan voor de PWD relatief veel schrale natuurontwikkelingsgebieden op het programma, waar een interessante plantengroei is ontstaan en waarvan nog weinig op mycologische gebied bekend is. Verder besteden we op verzoek van de Waterleiding Maatschappij Drenthe speciale aandacht aan het waterwingebied in de omgeving van het Sultansmeer bij Ruinerwold als vervolg op de zeer succesvolle paddenstoeleninventarisatie van het waterwingebied bij Gasselte vorig jaar. De WMD gaat gewoon lekker door met het steekproefsgewijze inventariseren van Groningen, waarbij al veel interessante zaken zijn ontdekt, zoals uit de excursieverslagen van 2013 blijkt. Van alle excursies van vorig jaar zijn verslagen binnen gekomen. Het is bemoedigend om te merken dat deze verslagen ook buiten kringen van paddenstoelenliefhebbers een zekere faam hebben gekregen vanwege de beeldende verteltrant en uiteraard ook vanwege de fraaie paddenstoelennamen die telkens de revue passeren. Wie krijgt er dan ook geen romantische gevoelens bij namen als Kaarslichtgordijnzwam, Roze peutermycena, Spatelharig elfendoekje en Gezwollen spleetlip?

Ik hoop velen van jullie dit najaar weer te ontmoeten op onze excursies en werkgroepavonden. Wie weet wordt het weer eens een echte, ouderwetse natteblaren-paddenstoelenherfst!

Eef Arnolds, voorzitter PWD

De nieuwsbrief van de PWD in digitale en papieren vorm: geef adreswijzigingen door!

Sinds vorig jaar wordt de nieuwsbrief van de Paddenstoelen Werkgroep Drenthe hoofdzakelijk digitaal verspreid; zinvol vanuit het oogpunt van kosten, milieu en efficiency. Gedrukte exemplaren worden nog wel toegestuurd aan belanghebbende instanties en organisaties. Werkgroepleden kunnen op verzoek ook een papieren exemplaar ontvangen.

Het is ons gebleken dat vooral mailadressen lang niet altijd correct of up to date zijn. Dit bezorgt ons veel onnodig werk. ***Wij verzoeken alle lezers daarom dringend om wijzigingen in postadressen en mailadressen door te geven aan het secretariaat:***

Bernhard de Vries, Roerdomplaan 222, 7905 EL Hoogeveen, tel. 0528-265234, e-mail: elbern@planet.nl.

ACTIVITEITEN VAN DE PADDENSTOELENWERKGROEP DRENTHE (PWD) EN DE MYCOLOGISCHE WERKGROEP GRONINGEN (MWG) IN 2014

EXCURSIES

Voor alle excursies van de PWD en MWG verzamelen we **om 10 uur** op het aangegeven punt. De excursies duren meestal tot in de middag. Voor informatie kun je bellen met de excursieleider. Een uur vóór en tijdens de excursie zijn de meeste excursieleiders ook mobiel bereikbaar. Bij ongunstige omstandigheden, zoals langdurige droogte, kan een excursie worden afgelast. Dat wordt op de websites van de werkgroepen bekend gemaakt, dus houdt die in de gaten!

Tijdens de excursies worden terreinen op paddenstoelen geïnventariseerd. Er zal ook aandacht zijn voor instructie van beginners. Goed schoeisel en wat proviand worden aanbevolen. De meeste excursies zijn op maandag, enkele op zondag. Uit een oogpunt van milieuzorg en kostenbesparing wordt gecombineerd reizen naar de excursies aangeraden.

Bij de excursies van de MWG is het streven dat de excursieleider een volledige soortenlijst opstelt en verspreidt onder belangstellende deelnemers, maar het is geen verplichting. Bij de PWD worden na afloop van de excursies geen soortenlijsten aan de deelnemers toegezonden of op de website gepubliceerd. Dit in verband met de overvolle agenda van de excursieleiders tijdens het paddenstoelenseizoen en het vaak veel later binnenkomen van nadeterminaties. Fotografen wordt geadviseerd zich te beperken tot in het veld met zekerheid herkende soorten en/of goede afspraken te maken met de mensen die het materiaal thuis determineren. Er blijkt in praktijk nogal eens wat mis te gaan bij de naamgeving.

Telefoonnummers en mailadressen van excursieleiders

Eef Arnolds	0593-523645	06-15267415	eefarnolds@hetnet.nl
Rob Chrispijn	0521-381934	06-43506780	rob.chrispijn@hetnet.nl
Roel Douwes	050-5718578		9717hg86@hetnet.nl
Roeland Enzlin	0592-243231		enz@kpnplanet.nl
Cees Koelewijn	050-5010740	06-29510222	ceesjannie@hetnet.nl
Kor Raangs		06-21865366	korr@home.nl
Inge Somhorst		06-12802546	ingesomhorst@hetnet.nl
Bernhard de Vries	0528-265234	06-55812374	elbern@planet.nl

Zondag 24 aug. Zuidlaardermeer Oost. Spannende oeverlanden aan de oostkant van het Zuidlaardermeer en vloedmoeras Leinwijk. Verzamelen op de parkeerplaats bij Paviljoen de Leine, Meerweg 62 in Kropswolde (coörd. 243,65 -573,2). Leiding: Roel Douwes.

Maandag 1 sept. Waterwingebied van de WMD bij Ruinerwold. Op verzoek van de WMD besteden we dit jaar speciale aandacht aan dit gebied, bestaande uit kleine droge en vochtige bospercelen, oevers van een plas en verschrallend grasland. Verzamelen op de parkeerplaats bij het Sultansmeer aan de Koekangerweg (coörd. 216,25-527,1). Leiding: Bernhard de Vries.

Maandag 8 sept. Zuidlaardermeer West. Moerasbosjes, vochtige graslanden en veenmosrietland aan de westkant van de Zuidlaardermeer. Verzamelen bij het haventje in Noordlaren (coörd. 240,8-571,35). Leiding: Kor Raangs.

Maandag 15 sept. De Holmers bij Elp. Natuurontwikkelingsgebied van Staatsbosbeheer met grote oppervlakte afgegraven, zeer schrale grond met spontane ontwikkeling van bos en moeras. Een veelbelovend gebied waarvan weinig bekend is! Verzamelen aan het noordelijke einde van de weg Westerbroeken (coörd. 238,5-546,4). Leiding: Eef Arnolds.

Zondag 21 sept. Stadskanaal, Waterzuiveringsbos en andere bosjes in de omgeving. Het Waterzuiveringsbos is een vrij jong bos dat in één jaar tijd al 300 soorten heeft opgeleverd, waaronder de enige vindplaats van het Roze oorzwammetje buiten Brabant. Als er tijd voor is bezoeken we 's middags het Horsternerbos bij Musselkanaal. Verzamelen op kruispunt bij

camping de Kapschuur aan de ventweg van de Atlantislaan (coörd. 259,85-558,75). Leiding Roeland Enzlin.

Maandag 29 sept. Paterswolde, Vennebroek en De Braak. Landgoederen van Natuurmonumenten, befaamd om de mooiste paddenstoelenlanen van Drenthe, maar de laatste jaren weinig bezocht. Verzamelen bij de ingang van De Braak (coörd. 233,8-574,6). Leiding Cees Koelewijn.

Maandag 6 okt. Havelte, Grote Startbaan en Havelterberg. Bosjes, heide en schraal grasland op kalkhoudende leem, vanouds bekend om zijn vele bijzondere soorten. Verzamelen op de nieuwe parkeerplaats bij de vlindertuin langs de Van Helomaweg (coörd. 211,28-533,24). Leiding Rob Chrispijn.

Maandag 13 okt. Bourtange, natuurontwikkelingsterrein en schans. Het Gronings Landschap beheert een natuurontwikkelingsterrein met een vegetatie van voornamelijk mossen, zegges en dopheide dat begraasd wordt door konikspaarden. De enige vindplaats van de Grote speldenprikzwam in Groningen. Verzamelen op de parkeerplaats bij vesting Bourtange (coörd. 226,0-559,5). Leiding Kor Raangs.

Maandag 20 okt. Waterwingebied van de WMD bij Ruinerwold. Details zie 1 sept. Verzamelen op de parkeerplaats bij het Sultansmeer aan de Koekangerweg (coörd. 216,25-527,1). Leiding Rob Chrispijn.

Zondag 26 okt. Nieuw Statenzijl, Reiderpolderwolderdijk; kerkhof en bosjes bij Finsterwolde. Op de dijk zijn veel graslandpaddenstoelen te verwachten, waaronder satijnzwammen, breeksteeltjes, wasplaten, knotszwammen en aardtongen. Bij ongunstige omstandigheden wijken we uit naar de omgeving van Finsterwolde met een prachtig paddenstoelenrijk kerkhof en diverse bosjes. Verzamelen op het parkeerplaatsje voor het monument op de dijk van de Carel Coenraadpolder (coörd. 271,65-584,85). Leiding Roeland Enzlin.

Maandag 3 nov. Dal van het Oude Diep bij Drijber. Natuurontwikkeling van bos en nat grasland in het beekdal en op zware keileem, oud bosrelict De Hulzedink en verschralend grasland op De Blinkerd. Verzamelen op parkeerplaats in de Westergorens (coörd. 232,3-533,9). Leiding Eef Arnolds.

Zondag 9 nov. Kerkhoven en dijken tussen Delfzijl en Eemshaven. Onvolprezen kerkhoven in dit deel van Groningen, en wie weet wat er hier op de dijken staat? Als de tijd het toelaat eindigen we met de laatste restjes natuur bij de Eemshaven. Verzamelen voor het kerkhof in Bierum (coörd. 252,85-600,35). Leiding Roel Douwes.

Maandag 17 nov. Drouwenerveld, omgeving Smitsveen bij Drouwen. Jong naald- en loofbos op schrale, voormalige landbouwgrond met veel bijzondere soorten. Verzamelen langs de weg aan de zuidkant van Smitsveen (coörd. 248,7-552,6). Leiding Rob Chrispijn.

Maandag 24 nov. Ellersinghuizerveld en Metbroekbos of Lieftingsbroek. Het hele gebied tussen het Metbroekbos en het Lieftingsbroek is nu ingericht als natuurgebied. We bezoeken het natuurontwikkelingsterrein en een van de oude bossen. Verzamelen op de nieuwe parkeerplaats even voorbij Gasterij Natuurlijk Smeerling (voorheen Theehuys) aan de linkerkant (coörd. 268,75-561,1). Leiding Inge Somhorst.

OVERIGE BIJEENKOMSTEN VAN DE PWD

De bijeenkomsten worden gehouden in de werkruimte van Eef Arnolds, Holthe 21, Beilen vanaf 19.30 uur. De werkgroepavonden zijn bedoeld voor het gezamenlijk bekijken en determineren van vers materiaal. Iedereen kan paddenstoelen van alle groepen meenemen ter bestudering. De data van dit jaar zijn:

Dinsdag 16 sept.

Dinsdag 7 okt.

Dinsdag 4 nov.

Zaterdag 7 februari 2015: Drentse Zwamdag

Zoals gebruikelijk verzorgen we een gevarieerd programma van voordrachten met voldoende tijd voor informele onderlinge contacten. Het gedetailleerde programma wordt kort van tevoren rond gemaïld. Bijdragen vóór 15 januari melden bij Eef Arnolds. Een broodje meenemen. Voor koffie, thee en soep wordt gezorgd.

De Zwavelzwam (*Laetiporus sulphureus*) is vaak al vanaf mei te bewonderen. Foto Eef Arnolds.

drenthe.paddestoelenkartering.nl

OOK DE PWD HEEFT NU EEN WEBSITE!

Eef Arnolds

In het begin van dit jaar is een door het bestuur lang gekoesterde wens in vervulling gegaan: een website voor de Paddenstoelen Werkgroep Drenthe. In ons midden konden we geen personen vinden die én de kennis én de tijd hebben om zo'n website op te zetten en bij te houden. Het bleek echter mogelijk om onze website te koppelen aan die van de Nederlandse Mycologische Vereniging, hetgeen de toegankelijkheid vergroot en bovendien werk en kosten bespaart. De webmaster van de NMV, Aldert Gutter, heeft onze website opgezet en vorm gegeven, waarvoor het bestuur hem zeer erkentelijk is. Hij zal ook aanvullingen en wijzigingen in de toekomst bijhouden. Voorlopig zal ik namens de PWD de contacten met de beheerder van de site onderhouden.

Vooralsnog blijft de inhoud van de website beperkt tot het programma van de werkgroep, de Nieuwsbrief en de publicaties en verslagen die worden gepubliceerd. Het jaarlijkse programma van activiteiten is al begin mei op de website te zien, terwijl de nieuwsbrief pas in de zomer verschijnt; voor sommigen wellicht van belang in verband met het beheer van (overvolle) agenda's. Een groot winstpunt is dat recente rapporten van de werkgroep via de website kunnen worden geraadpleegd en gedownload. Momenteel zijn de volgende rapporten via de website gratis in digitale vorm als PDF bestanden verkrijgbaar:

Chrispijn, R. & E. Arnolds. 2012. *Mycologisch waardevolle fijnsparbossen in Drenthe*.

Arnolds, E. 2013. *Paddenstoelen in het waterwingebied van de Waterleidingmaatschappij Drenthe bij Gasselte*.

Arnolds, E. & R. Chrispijn. 2014. *Paddenstoelen in het zuidwestelijke deel van Nationaal Park 'Het Drents-Friese Wold' 2011-2012*.

Cortinarius sphagnophilus, een nieuwe gordijnzwam voor Nederland, in 2013 aangetroffen door Rob Chrispijn in een sparrenbos in Boswachterij Gieten en tijdens de PWD-excursie van 18 november in een dennenbos bij camping De Noordster ten zuiden van Dwingeloo. Foto Eef Arnolds.

DE EXCURSIES VAN DE PWD EN MWG IN 2013

Eef Arnolds, Rob Chrispijn, Roeland Enzlin, Cees Koelewijn, Kor Raangs, Inge Somhorst en Bernhard de Vries

Net als vorig jaar zijn ook verslagen van excursies van de Mycologische Werkgroep Groningen (MWG) in deze nieuwsbrief opgenomen. De verslagen zijn opgesteld door de genoemde excursieleiders en soms aangevuld door andere deelnemers. Bij alle excursies wordt een lijstje gegeven met een selectie van soorten die opgenomen zijn in de Rode Lijst Paddenstoelen (Arnolds & Veerkamp, 2008). Daarnaast worden soms soorten vermeld die niet op de Rode Lijst staan maar die nationaal of regionaal zeldzaam zijn.

Categorieën van de Rode Lijst 2008

GE = Gevoelig

KW= Kwetsbaar

BE = Bedreigd

EB = Ernstig bedreigd

VN= Verdwenen (niet gevonden sinds 1988)

* = (Regionaal) zeldzaam, niet op Rode Lijst

26 augustus, Natuurschoonbos bij Roden (Dr)

Cees Koelewijn

In de aankondiging van deze excursie werd al gemeld dat het Natuurschoonbos 'vermaard terrein' is. Nou ja, het stond er een ietsje anders, maar het is bekend dat hier tal van spectaculaire zaken zijn gevonden, onder meer door 'onze' Ab Neutel. Zijn topvondst was de Zwartwordende cantharel (*Cantharellus melanoxeros*), maar die was er vandaag niet. Eén en ander heeft te maken met de grondslag, de potklei in de ondergrond, reden dat ook het Mensingebos en De Kleibosch gerekend mogen worden tot de 'hot spots' op mycologisch gebied in Drenthe.

Vanwege het droge weer waren de verwachtingen niet al te hoog gespannen, maar je wist maar nooit. Uiteindelijk viel het resultaat bepaald niet tegen, want de teller kwam uit op 100 soorten. Daarbij was een trits aan korstjes, hetgeen mede te maken had met de aanwezigheid van Bernhard. Hij en Eef waren tijdens deze dag wel aanwezig, maar hadden een eigen programma. Voor de realisatie van de Drentse atlas was het nodig 'klein spul' te fotograferen. Eef maakte foto's en Bernhard verzamelde het materiaal om dat thuis met de microscoop te determineren. Dus een excursie in de excursie.

Zo vroeg in het seizoen weet je dat er vrij veel russula's kunnen worden gevonden. Vandaag waren dat er 14 en de voor het gebied kenmerkende Kleibosrussula (*Russula pseudointegra*) was er één van. Ook soorten als de Abrikozenrussula (*R. risigallina*) en de Zonnerussula (*R. solaris*) kwamen niet onverwacht. Een vrij grote, groenige russula bij de parkeerplaats kon door Eef van een naam worden voorzien; het was de Vorkplaatrussula (*R. heterophylla*). Het gezelschap kende de naam, maar niemand had de soort eerder gezien; zelfs Henk Pras niet, die toch al meer dan dertig jaar actief is. 's Middags kwam daar voor hem nog een nieuwe soort bij, de Haagbeukboleet (*Leccinum pseudoscabrum*), waarna hij opmerkte dat er bij haast alle excursies wel weer iets nieuws bij zit. Dat maakt dat ons werk (hobby) altijd een spannende aangelegenheid is.

Nadat tussen de middag Bernhard en Eef nog een keer aanschoven en daarbij een Purpersnedemycena (*Mycena pelianthina*) in de aanbieding hadden, vertrokken we richting Toutenburgsingel om daar ons geluk te beproeven. Een vermaard moerasbosje deed zijn reputatie weinig eer aan, maar Henk verzamelde er nog wel wat klein grut, waaronder de redelijk goed herkenbare Paarse wasporia (*Ceriporia purpurea*). Een hertenzwam leverde wat problemen op, want was het nou de Grondhertenzwam (*Pluteus cinereofuscus*) of toch de Geaderde hertenzwam (*P. phlebophorus*). Microscopisch gezien is er weinig verschil, maar uiteindelijk werd het pleit in het voordeel van de eerste beslecht.

's Morgens hadden we van de gelegenheid gebruik gemaakt om één van de twee meetpunten in het Natuurschoonbos te inspecteren, hetgeen niet veel opleverde. 's Middags volgde het andere meetpunt, maar ook hier viel de oogst wat tegen. Tijdens de middagsessie werd een groepje Grootsporige champignons (*Agaricus urinascens*) ontdekt, waarvoor de fotografen graag door de knieën gingen. Nadien leverde Bernhard nog een lijstje in, met daarop enkele opvallende vondsten, o.a. Geel trosvlies (*Botryobasidium aureum*), een nederig, korrelig korstje,

maar in het veld opvallend door de goudgele kleur. Hij was ook al door Henk Pras verzameld en gedetermineerd. Het was de eerste keer dat deze zeldzame soort in Drenthe werd waargenomen. Dat gold tevens voor de myxomyceet Wrattig goudbolletje (*Oligonema flavidum*).

Bijzondere vondsten (3 Rode-lijstsoorten):

Grootsporige champignon	KW	Agaricus urinascens
Geel trosvlies	*	Botryobasidium aureum
Haagbeukboleet	KW	Leccinum pseudoscabrum
Purpersnedemycena	KW	Mycena pelianthina
Vorkplaatrussula	*	Russula heterophylla

2 september, Veenhuizerstukken en Broeklanden bij Stadskanaal (Gr)

Inge Somhorst

De namen van de terreinen suggereren iets van vocht, maar met een al maanden durend neerslagtekort was daar weinig van te merken. Het is dat iedereen weer zin had om naar buiten te gaan, maar anders was deze excursie nauwelijks de moeite waard. Hoewel, enige nuancering is wel op zijn plaats, de armoede betrof vooral de plaatjeszwammen. Toch ook daarbij een nieuwe soort voor Groningen: Kor Raangs vond in de Veenhuizerstukken een onooglijk exemplaar van de Breedschubbige champignon. In beide terreinen was wel ruimschoots dood hout voorhanden en daarop groeide een aantal niet vaak gemelde korstjes, zoals Ruwe tandjeszwam (*Hyphodontia granulosa*), Wrattig huidje (*Phanerochaete tuberculata*), Dun harskorstje (*Hyphodontia subdefinitum*), Veranderlijke aderzwam (*Phlebia livida*) en Plakkaatharskorstje. Deze laatste bleek in de Veenhuizerstukken opvallend algemeen; zowel Henk als Inge hadden hem enkele malen verzameld. Een Tepelkogeltje bleek het Afgeplat tepelkogeltje te zijn, een soort die tot voor kort in Nederland niet werd onderscheiden. Ook dit zwammetje was nog niet eerder uit Groningen gemeld. Tenslotte waren er nog aardappelbovisten die voor flinke hoofdbrekens zorgden; het is nog steeds niet duidelijk of we nu wel of niet de Uiïge aardappelbovist (*Scleroderma cepa*) gevonden hebben. Het totaal kwam uit op 63 soorten.

Bijzondere vondsten (1 Rode-lijstsoort)

Breedschubbige champignon	*	Agaricus lanipes
Vlokkig veenmosklokje	KW	Galerina paludosa
Plakkaatharskorstje	*	Hyphoderma mutatum
Afgeplat tepelkogeltje	*	Rosellinia britannica

9 september, Boekweitenveentje bij Gieten (Dr)

Bernhard de Vries

Ongeveer boven aan de lijst van 'hot spots' in onze provincie staat het terrein bij het Boekweitenveentje bij Gieten. Deze kwaliteit wordt veroorzaakt door het grote aantal verschillende microbiotopen, deels een erfenis van een kleinschalige cementfabriek. Daardoor zijn plaatselijk kalkrijke plekken ontstaan met voor Drenthe een heel bijzondere mycoflora. Het begin van de septembermaand geeft geen opbrengstgaranties maar, zoals vaak, werden we niet teleurgesteld. Zoals aangekondigd was de excursie vooral gericht op korstzwammen en klein grut. Daaraan was in dit terrein nog relatief weinig aandacht besteed. Bovendien was dit een goede mogelijkheid om aanvullend fotomateriaal voor de atlas te verkrijgen. Veel kleine priegeltjes en verflikjes werden op de gevoelige plaat gezet en later thuis microscopisch onderzocht en gedetermineerd. Met wat geluk krijg je met vele steekproeven af en toe iets voor de lens dat waarschijnlijk zeldzaam is, zoals het Trechterwasbekertje (*Orbilia cyathea*) of Kleinsporig trosvlies (*Botryobasidium laeve*). Een brandplek op de oever van en meertje leverde een mooi inktzwammetje op, de Brandplekvlokinktzwam. Dankzij de oplettendheid van de negen deelnemers kwam het soortentotaal op 136 soorten, waarbij veel oude bekenden die hier al eerder waren genoteerd. Van deze soorten waren er 28 die tot de kleintjes en verflikjes kunnen worden gerekend; het oorspronkelijke doel van deze excursie. Wel bleek achteraf dat een aantal mensen graag wat meer begeleiding en uitleg van ons had gehad.

Bijzondere vondsten (5 Rode-lijstsoorten):

Porfieramaniet	KW	Amanita porphyria
Hanenkam	GE	Cantharellus cibarius
Brandplekvlokinktzwam	EB	Coprinopsis gonophylla
Pagemantel	KW	Cortinarius semisanguineus
Blauwvoetstekelzwam	KW	Sarcodon scabrosus

15 september, Westerbroek (Gr)

Roel Douwes

Het natuurgebied Westerbroek ligt bij het gelijknamige dorpje westelijk van Hoogezand aan de noordzijde van het Winschoterdiep in de kilometerhokken 240/578 en 241/578. Het terrein is in beheer bij Vereniging Natuurmonumenten. Bij deze excursie werden het zuidelijke deel van de Hesselinkslaan, het moerasbos en de graslanden langs het wandelpad door de nieuw gegraven petgaten bezocht; bovendien buiten het eigendom van Natuurmonumenten een aangrenzend sparrenbosje. De weersomstandigheden waren voor paddenstoelen niet erg goed, waardoor het aantal vruchtlichamen betrekkelijk gering was. Toch werd er wel een aantal interessante vondsten gedaan van soorten die niet eerder bekend waren uit het gebied. Het aantal soorten in km-hok 240/578 bedroeg 101, waaronder elf Rode-lijstsoorten. In km-blok 241/578 werden 17 soorten aangetroffen, waaronder drie Rode-lijstsoorten.

In de Hesselinkslaan, een mooie oude eikenlaan, werd langs de rand van het pad een aantal exemplaren van de Lila mycena gevonden in een vrij ruige vegetatie met o.a. braam. Dit was een nieuwe soort voor het gebied. Ook de Wijnrode vezelkop was een nieuwe soort voor de laan. In het moerasbos ontbraken typische soorten zoals de zompzwammen (*Alnicola spec.*), een geslacht dat meestal met grote aantallen aanwezig is. Vruchtlichamen waren schaars, maar toch werden interessante vondsten gedaan, zoals de Grote moeraszwavelkop, Rossige elzenmelkzwam en Roodgrijze melkzwam. Klapper was de Grote veenmossatijnzwam, een landelijk zeldzame soort van vochtige heiden en hoogvenen, nu dus ook in het berkenbroekachtige deel van Westerbroek en nieuw voor het gebied. Ook nieuw waren de kleine berkenrussula (*Russula nitida*) en de Loofbosbraakrussula (*Russula sylvestris*), twee algemene loofbossoorten. Laatst genoemde soort werd vroeger als een vorm van de Braakrussula (*Russula emetica*) beschouwd, maar is gepromoveerd tot zelfstandige soort.

In de graslanden werden weinig soorten gevonden. Op de mest van runderen groeiden de Kleefsteelstropharia, de Meststropharia, het Wimperbreeksteeltje (*Conocybe macrospora*) en het Oranje mestzwammetje (*Cheilymenia granulata*). De eerste twee soorten staan op de Rode Lijst in de categorie Gevoelig en de Meststropharia is bovendien nieuw voor het gebied.

Aan het eind van de excursie werd nog het sparrenbosje bezocht, dat is aangeplant op landbouwgrond buiten het eigendom van Natuurmonumenten. Hier groeide een aantal karakteristieke soorten voor sparreanplanten op voedselrijke bodem, zoals Roodbruine schijnridderzwam (*Lepista flaccida*), Botercollybia (*Rhodocollybia butyracea*). De luchtvochtigheid in deze dichte plantages kan zeer hoog zijn en je ziet dat soorten als de Kleine bloedsteelmycena en de Dennenmycena (*Mycena metata*) hierop reageren door hoog in de takken van de sparren te gaan groeien, waardoor sprookjesachtig versierde kerstbomen ontstaan.

Al in de jaren zestig begon de inmiddels al lang overleden dr. L.S. Wildervanck, toen een bekende amateur mycoloog en lid van de NMV, met het inventariseren van natuurgebied Westerbroek. Sindsdien zijn hier nu in totaal 410 taxa (soorten, variëteiten en vormen) bekend. Wildervanck publiceerde over zijn eerste verkennende inventarisaties een lezenswaardig artikel in De Levende Natuur (1966), waarin hij ook een aardige beschrijving geeft van de boeiende geschiedenis van dit voormalige hoogveen- en later laagveengebied aan de oevers van de aloude rivier de Hunze.

Bijzondere vondsten (13 Rode-lijstsoorten):

Spitse gordijnzwam	BE	Cortinarius acutus
Meststropharia	KW	Deconica medaria
Grote veenmossatijnzwam	EB	Entoloma sphagneti
Vlokkig veenmosklokje	KW	Galerina paludosa
Gewone harpoenzwam	BE	Hohenbuhelia atrocoerulea
Wijnrode vezelkop	KW	Inocybe adaequata
Rossige elzenmelkzwam	KW	Lactarius omphaliformis
Roodgrijze melkzwam	KW	Lactarius vietus
Lila mycena	GE	Mycena albidoililacea
Kleine bloedsteelmycena	GE	Mycena sanguinolenta
Bruine modderbekerzwam	KW	Peziza limnaea
Grote moeraszwavelkop	KW	Phaeonematoloma myosotis
Kleefsteelstropharia	GE	Stropharia semiglobata

22 september, Teutoburgerwald ten zuiden van Osnabrück (Duitsland)

Eef Arnolds

Voor het eerst stond een excursie naar het buitenland op het programma van de PWD, en wel naar het Teutoburgerwald ten zuiden van Osnabrück op een kleine twee uur rijden van Midden-Drenthe. Een heel eind dus, maar de moeite waard omdat landschap, bodem en plantengroei er sterk verschillen van Drenthe en er dus ook andere paddenstoelen te vinden zijn. Het Teutoburgerwald is een lage heuvelrug van kalksteen die grotendeels met bos begroeid is, van nature beukenbos maar op veel plaatsen zijn de beuken vervangen door geplante sparren. Ook liggen er enkele fraaie kalkgraslandrelicten. Rob en ik kennen het gebied inmiddels vrij goed en wilden ook anderen de gelegenheid bieden om ermee kennis te maken. We verwachtten een stormloop, maar dat viel tegen. Uiteindelijk vertrokken we met zijn vijven oostwaarts met als eerste doel Konditorei Rabbel in Tecklenburg, vermaard om zijn fantastische taarten en heerlijke koffie. Daar voegde Marjan Jagers uit Enschede zich bij het gezelschap.

Vervolgens reden we naar de Silberberg bij Hagen, zo genoemd vanwege de vroegere winning van metaalertsen in dagbouw. De Silberberg is grotendeels begroeid met bos, maar ontleent zijn bekendheid aan een vrij klein, maar schitterend stuk kalkgrasland met overgangen naar heischraal grasland. Het is in het voorjaar een pelgrimsoord voor plantenliefhebbers met rijke groeiplaatsen van onder andere Vliegenorchis en Wit bosvogeltje. De rijkdom aan paddenstoelen is in kalkgebieden nog veel onvoorspelbaarder dan elders en een flinke regenval is op de sterk uitdrogende bodems noodzakelijk voor een goede fructificatie. Gezien de droogte in voorafgaande weken waren de verwachtingen niet hoog gespannen. Het vlakke deel van het grasland leverde inderdaad nauwelijks iets op, maar op een wat vochtiger hellinkje op het westen waren allerlei interessante zaken te vinden, vooral op het gebied van satijnzwammen, zoals de Groensteelsatijnzwam (*Entoloma incanum*) met een bijna fluorescerende geelgroene steel, de Lilagrijsze satijnzwam (*E. mougeotii*) met een fluwelige, gedempt violette hoed. De bossen op de Silberberg kunnen ook heel interessant zijn, maar keverden nu niet veel op.

Als toetje bezochten we een oude kalkgroeve bij de buitenwijken van Lengerich waarin middenin het bos een beroemd kalkmoerasje ligt, in het voorjaar vol Vetblad en orchideeën, en ook een paar snippers kalkgrasland. In het moerasje stond niets en in het bos erg weinig, maar in een droog graslandje stonden mooie groepjes van de Zoetgeurende satijnzwam (*Entoloma ameides*), op het eerste gezicht een vrij onopvallende, grijsbruine paddenstoel, maar onmiskenbaar door de sterke, aangename geur van oranjebloesem. Rob ging aanzienlijk uit zijn dak want voor hem was dit een lang gekoesterde wenssoort die hij nooit eerder had gezien.

In dit geval is afgezien van een lijst van bijzondere vondsten omdat dit in die streek geheel anders ligt dan in Drenthe.

De Groensteelsatijnzwam (*Entoloma incanum*) was een van de paradepaardjes in het kalkgrasland van de Silberberg op 22 september. Foto Eef Arnolds.

24 september, waterwingebied bij Gasselte (Dr)

Eef Arnolds

De Paddenstoelen Werkgroep Drenthe had dit jaar op zich genomen om het waterwingebied van de Waterleidingmaatschappij Drenthe (WMD) aan de zuidkant van Gasselte te inventariseren. In het excursieprogramma was alleen een NMV-excursie op 19 oktober naar dit terrein opgenomen, maar één bezoek is uiteraard onvoldoende om een representatieve indruk van het terrein te krijgen. Daarom werd op 24 september een excursie ingelast die niet in het officiële programma stond en kort van te voren per mail werd aangekondigd. Toch stonden dertien belangstellenden paraat bij het bedrijfsgebouw van de WMD te Gasselte die door het hoofd terreinbeheer, Peter Bartelds, gastvrij op koffie werden onthaald.

Het waterwingebied bij Gasselte is een afwisselend terrein van 80 hectare met naald- en loofbos, een stuk droge heide, schrale graslandjes, grazige bermen en afgegraven delen ten behoeve van natuurontwikkeling. Het wordt door de WMD als natuurgebied beheerd en zou bepaald niet misstaan als eigendom van een organisatie met als hoofddoelstelling natuurbehoud. Het gebied is in het kader van de systematische kartering van Drenthe in 2005 enkele malen door Rob Chrispijn en Eef Arnolds bezocht, maar dit waren slechts steekproeven langs paden en wegen. Het gebied maakte toen in mycologisch opzicht niet al te veel indruk.

Dat was vandaag wel anders. De herfst had zijn aanvankelijke schroom van zich afgegooid en er waren voor het eerst dit seizoen paddenstoelen in overvloed. Het begon al met de directe omgeving van het bedrijfsgebouw, een parkachtige omgeving met vrijstaande bomen in onbemeste gazons. Daar stonden veel mycorrhizapaddenstoelen waaronder de Kaneelboleet (*Gyroporus castaneus*) en indicatoren van schrale milieus als de Porfieramaniet en Lila gordijnzwam. Een mosrijk graslandje op de lemige afdekking van een van de waterkelders wordt als onbemest hooiland beheerd. Hier groeiden behalve veel Zwartwordende wasplat en (*Hygrocybe conica*) een mooie groep van de Weidewasplaat, bepaald geen alledaagse soort en een indicator van interessante schrale graslanden. Vanwege het succes werd voor ons ook het hek rondom een soortgelijk graslandje bovenop een zuiveringsinstallatie ontsloten. Ook daar leuke graslandsoorten, zoals de Sneeuwvloksatijnzwam, Tepelsatijnzwam en de pas recent in Nederland herkende Kortsporige aardtong. Het hoogtepunt van de dag was een klein stukje heischraal grasland met veel rozetten van Valkruid in de droge heide aan de noordzijde van de bedrijfsgebouwen. Hier groeiden een paar zeldzame en fraaie satijnzwammen, zoals de Gele satijnzwam, Blauwzwarte satijnzwam, Zwartsneesatijnzwam en Olijfgroene Zwartsneesatijnzwam. Typisch paddenstoelen van oude, ongestoorde graslanden op lemige grond met een hoge, onvervangbare natuurwaarde. We kennen daarvan in Drenthe slechts enkele voorbeelden, zoals de Grote en Kleine startbaan bij Havelte. In de bossen in het waterwingebied werden vandaag ook veel soorten genoteerd, maar wat bijzonderheden betreft stalen de grasland- en heidegedeelten de show. In totaal telde de lijst vandaag 211 soorten, een oogst die slechts zelden op een dag wordt bereikt. We gaan daar niet verder op in, want het volledige rapport van de paddenstoeleninventarisatie in dit terrein kan kosteloos worden geraadpleegd en gedownload op onze website drenthe.paddestoelenkartering.nl.

Peter Bartelds vergezelde ons de hele excursie en werd gaandeweg steeds enthousiaster over wat hij allemaal te zien en te horen kreeg. Voor hem was een nieuwe wereld opengestaan en dat is ook een succes van deze prachtige excursie!

Bijzondere vondsten (15 Rode-lijstsoorten), o.a.:

Porfieramaniet	KW	<i>Amanita porphyria</i>
Lila gordijnzwam	KW	<i>Cortinarius alboviolaceus</i>
Zwartblauwe satijnzwam	GE	<i>Entoloma atrocoeruleum</i>
Blauwplaatsatijnzwam	KW	<i>Entoloma chalybaeum</i>
Gele satijnzwam	GE	<i>Entoloma formosum</i>
Olijfgroene zwartsneesatijnzwam	GE	<i>Entoloma querquedula</i>
Sneeuwvloksatijnzwam	KW	<i>Entoloma sericellum</i>
Zwartsneesatijnzwam	KW	<i>Entoloma serrulatum</i>
Kortsporige aardtong	*	<i>Geoglossum elongatum</i>
Weidewasplaat	KW	<i>Hygrocybe pratensis</i>
Valse wolsteelvezelkop	KW	<i>Inocybe stellatospora</i>

30 september, De Pekela's (Gr)

Kor Raangs

Een dagje Veenkoloniën! Allereerst wordt door de elf deelnemers de kleine recreatieplas van Nieuwe Pekela bezocht, ontstaan door zandwinning. Met name in het zandige oevergebied met jonge berken, wilgen en elzen, waar de bodem deels bedekt is met Moeraswolfsklauw, worden vele mycorrhizasoorten gevonden, waaronder de Rode-lijstsoorten Bruinschubbige gordijnzwam, Roodgrijze melkzwam en de Bonte berkenrussula. Op een zandrug tussen de kleine plas en twee grote plassen, ook ontstaan door de zandwinning, wordt bij de enige den op deze plek een tiental Bruine ringboleten ontdekt en ook enkele Koeienboleten. Vermeldenswaard is nog Bernhard's vondst van het Grijsbruin waskorstje (*Exidiopsis griseobrunnea*), hier op Brem. Over deze trilzwam staat een uitgebreid artikel in Coolia 56-3.

Het tweede excursiedoel is het Pekelder Bos, een langgerekt bos op voormalig veen, gelegen ten zuiden van Oude Pekela en aan drie kanten omringd door landbouwgrond. Er zijn in dit bos wel wat bijzondere soorten gevonden, zoals een exemplaar van de bedreigde Gordijnparasolzwam, drie keer eerder gemeld uit Groningen, en het Bleek pelsbekertje, de tiende vondst van Groningen, maar een mycologisch pareltje kan dit bos beslist niet genoemd worden. Op internet zie ik later dat het bos door SBB is aangewezen als hondenlosloopegebied. Dat zal de mycologische waarde in de toekomst niet verhogen, lijkt me. In het bos ligt veel dood hout en daardoor zijn de korstjesliefhebbers nog het meest aan hun trekken gekomen. Zo heeft Bernard enkele zeldzame soorten gevonden waaronder de op een eikentak groeiende Gekroonde urnkorstzwam (*Sistotrema diademiferum*), nog niet eerder gevonden in Groningen. Het ook landelijk gezien erg zeldzame Spinnenwebtrosvlies werd gevonden op een dennenstronk. Het is verder in Groningen alleen bekend van het Lauwersmeergebied.

Na afloop van de excursie ben ik met Leo nog naar het gehucht Bronsveen gereden, na een melding over een grote paddenstoel aan de voet van een berk. Het bleek een Reuzenzwam (*Meripilus giganteus*) te zijn, een wortelparasiet, die vooral beuken en soms eiken aantast, maar een enkele maal ook andere boomsoorten. Ook in Drenthe is er één melding van de Reuzenzwam op berk.

Bijzondere vondsten (9 Rode-lijstsoorten):

Spinnenwebtrosvlies (imperfect)	*	Botryobasidium candicans anamorf
Bruinschubbige gordijnzwam	BE	Cortinarius pholideus
Spatelharig elfendoekje	*	Hyphodontia detritica
Roodgrijze melkzwam	KW	Lactarius vietus
Gordijnparasolzwam	BE	Lepiota cortinarius
Verkleurzwammetje	KW	Melanophyllum haematospermum
Gewoon varkensoor	KW	Otidea onotica
Lila aderszwam	*	Phlebia lilascens
Goudgele hertenzwam	KW	Pluteus leoninus
Bonte berkenrussula	KW	Russula versicolor
Gekroonde urnkorstzwam	*	Sistotrema diademiferum
Bruine ringboleet	GE	Suillus luteus
Bleek pelsbekertje	BE	Trichophaea woolhopeia

7 oktober, Boswachterij Gieten/Borger (Dr)

Rob Chrispijn

Om een bijdrage te leveren aan de taak die de PWD zich de afgelopen jaren heeft gesteld om mycologisch waardevolle fijnspaarrenbossen te inventariseren, trok een groep met 20 deelnemers de bossen in van Boswachterij Borger. We gingen vak 56 binnen, samen met een cameraploeg van RTV Drenthe en Herman Sieben, die namens Staatsbosbeheer het standpunt verwoordde over het gevoerde beleid ten aanzien van naaldbossen. Het zorgde voor een wat rommelig begin van deze excursie omdat vaak van camerastandpunt gewisseld moest worden, terwijl sommige uitspraken herhaald moesten worden tegen een achtergrond met meer paddenstoelen. Gelukkig lieten de deelnemers zich niet te veel af leiden en hadden sommigen na afloop van dit gebeuren al een flinke soortenlijst genoteerd.

Het fijnspaarrenbos van vak 56 heeft een opvallend dunne strooisellaag van vijf cm, terwijl grijs zand zich al op 15 cm diepte bevindt. Dit bodemprofiel betekent dat de opstand potentieel interessant is voor mycorrhizapaddenstoelen. Het aantal bijzondere sparrensymbionten viel echter tegen, maar een meegenomen vezelkop met opstaand schubbige hoed bleek de zeldzame Bruine

zandvezelkop te zijn. Aan saprotrofe soorten op hout vonden we onder meer de Zaagvlakinktzwam en de altijd weer even schitterende Goudgele bundelzwam (*Pholiota flammans*). Op weg terug naar de auto's zagen we in een stukje met beuken een flinke toef van de Bruine anijszwam, zeker in Drenthe een weinig alledaagse vondst.

's Middags bezochten we met een iets uitgedunde groep vak 31, eveneens een fijnsparrenperceel met een hoge mosbedekking van 95%. Hier stonden meer sparrenbegeleiders, onder meer regelmatig de Fraaie gifgordijnzwam (*Cortinarius orellanoides*) en er waren opvallend veel groeiplaatsen van de Donkerlila gordijnzwam (*C. malachius*), waarvan één plek met meer dan 50 exemplaren. Het leek er op dat de mycoflora van sparrenbossen wat symbionten betreft nog maar net op gang was gekomen. Een week later vonden we in nabijgelegen percelen aanmerkelijk meer gordijn- en melkzwammen.

Tijdens de ochtendexcursie zijn er 73 soorten genoteerd, 's middags 85. Omdat het in beide gevallen ging om fijnsparrenbos, met wat beukenbos in de aanlooproute, is er veel overlap. Maar een vluchtige scan leert dat er die dag zeker 110 soorten zijn waargenomen.

Bijzondere vondsten (7 Rode-lijstsoorten):

Citroenstrookzwam	*	<i>Antrodia xantha</i>
Porfieramaniet	KW	<i>Amanita porphyria</i>
Zaagvlakinktzwam	*	<i>Coprinopsis laanii</i>
Korrelige hertentruffel	KW	<i>Elaphomyces granulatus</i>
Geelplaatmoskloje	KW	<i>Galerina allospora</i>
Bruine zandvezelkop	BE	<i>Inocybe subcarpta</i>
Bruine anijszwam	KW	<i>Lentinellus cochleatus</i>
Purpersnedemycena	KW	<i>Mycena pelianthina</i>
Zwetende kaaszwam	*	<i>Postia guttata</i>

De Purpersnedemycena (*Mycena pelianthina*) werd op 7 oktober in boswachterij Gieten aangetroffen. Deze opvallende soort wordt in Drenthe de laatste jaren steeds vaker gevonden. Foto Eef Arnolds.

14 oktober, Termuntenzijl (Gr)

Inge Somhorst

De excursie naar Termuntenzijl was prachtig. Vorig jaar waren we door Leo de Vries attent gemaakt op het opgespoten terrein dat ooit bedoeld was voor industrie, maar dat tot dusverre voornamelijk dienst doet als vliegerplaats voor lunchend personeel en uitlaatplek voor honden. Er stonden toen in november massaal aardtongen en wasplaten. We waren er nu half oktober en er stond niet zoveel, hoewel we uiteindelijk nog vier soorten wasplaten, Geelplaatmosklokje en Heidesatijnzwam (*Entoloma fernandae*) konden noteren. Aan de oostkant wordt het veld begrensd door een plas met wilgenstruweel in de oeverzone en in de hogere delen voornamelijk vrij jonge berk en her en der een den of eik op min of meer vochtige schrale bodem. Fantastisch, we kwamen ogen te kort om alles te kunnen zien. Veel vruchtlichamen, prachtige soorten, alle in optima forma. Veel mycorrhizapaddenstoelen. Onder de wilgen stond op diverse plekken de Kruipwilggordijnzwam in zijn subtiele schoonheid. De roodbruine paddenstoeltjes dragen op hoed en steel een uitbundig velum dat vaak wit is maar ook een iets zalmroze zweem kan hebben. Dit tot voor kort alleen van Terschelling en het Mensingebos bij Roden bekende gordijnzwammetje is enkele jaren geleden ook rond het Zuidlaardermeer gevonden en nu dus hier. Andere bijzondere gordijnzwammen (totaal 17 soorten) waren de Gegordelde berkengordijnzwam en de naar radijs ruikende Groene berkengordijnzwam (*C. raphanoides*). Even verder stond een uitzinnige groep van honderden Geringde ridderzwammen (*Tricholoma cingulatum*) te stralen. Verderop werd het terrein wat bossiger, het tempo hoger en werden minder vondsten gemeld, maar misschien waren we ook wel verzadigd. Kor kon al dat fraais niet ongefotografeerd laten staan en raakte ons kwijt. Zijn kleine expeditie naar de Eemsdijk leverde nog een paar soorten op, waaronder Fraaie knotszwam (*Clavulinopsis laeticolor*). Deze komen we wel vaker op de dijken tegen, in tegenstelling tot zijn evenbeeld de Gele knotszwam. Totaal 104 soorten op een stralende dag.

Bijzondere vondsten (17 Rode-lijstsoorten):

Fraaie knotszwam	KW	<i>Clavulinopsis laeticolor</i>
Lila gordijnzwam	KW	<i>Cortinarius alboviolaceus</i>
Gegordelde berkengordijnzwam	BE	<i>Cortinarius bivelus</i>
Kleine pelargoniumgordijnzwam	GE	<i>Cortinarius diasemospermus</i>
Kruipwilggordijnzwam	BE	<i>Cortinarius dumetorum</i>
Bruinschubbige gordijnzwam	BE	<i>Cortinarius pholideus</i>
Geelplaatmosklokje	KW	<i>Galerina allospora</i>
Kruipwilgvaalhoed	GE	<i>Hebeloma nigellum</i>
Papegaaizwammetje	GE	<i>Hygrocybe psittacina</i>
Sneeuwzwammetje	GE	<i>Hygrocybe virginea</i>
Modderzwavelkop	KW	<i>Hypholoma subericeum</i>
Roodgrijze melkzwam	KW	<i>Lactarius vietus</i>
Rosse populierboleet	KW	<i>Leccinum aurantiacum</i>
Oranje berkenboleet	KW	<i>Leccinum versipelle</i>
Kogelwerper	GE	<i>Sphaerobolus stellatus</i>
Kleefsteelstropharia	GE	<i>Stropharia semiglobata</i>
Geringde ridderzwam	KW	<i>Tricholoma cingulatum</i>

19 oktober, Waterwingebied bij Gasselte (Dr)

Eef Arnolds

Deze NMV-excursie was een vervolg op de PWD-excursie van 24 september in het kader van de mycologische inventarisatie van dit gebied voor de beheerder, de Waterleiding Maatschappij Drenthe. Hij werd bezocht door een voor Drenthe recordaantal van 33 deelnemers. Niet ten onrechte, want deze excursie was nog productiever dan de eerste met een totaallijst van 250 soorten, vermoedelijk het grootste aantal dat ooit op een dagexcursie in Drenthe is genoteerd! Op de lijst prijken maar liefst 22 soorten van de Rode Lijst. We gaan hier verder niet in op de resultaten omdat een verslag van deze excursie zal verschijnen in het herfstnummer van Coolia en omdat het volledige rapport van de paddenstoeleninventarisatie in dit terrein kosteloos kan worden geraadpleegd en gedownload op onze website: drenthe.paddestoelenkartering.nl.

21 oktober, Boswachterij Grolloo (Dr)

Rob Chrispijn

Enkele jaren geleden ontdekte Roeland Enzlin in Boswachterij Grolloo een stuk fijnsparrenbos dat rijk is aan bijzondere paddenstoelen. Het is een vrij jong bos met als meest opvallende eigenschap een mosflora die tot twee meter in de boom groeit op de dode takken, bij vochtig weer samen met mycena's zoals de Dennenmycena (*Mycena metata*). Deze keer troffen we er prachtige exemplaren aan van de Kamfergordijnzwam, waarvan enkele jonge exemplaren onwaarschijnlijk fraaie paarse lamellen hadden. Alle fotografen namen de tijd om ze uitgebreid te fotograferen.

Daarna liepen we door naar een nabijgelegen fijnsparrenperceel waar ondanks de veelbelovende aanblik tot nu toe weinig bijzonderheden waren gevonden om het mycologisch belang van dit stuk bos te staven. Hier lag dus een mooie taak voor de kleine twintig deelnemers die de neiging hadden om de excursieleider op de voet te volgen, maar na enige vermaningen uitwaaierden over het hele bos. Met als resultaat vonden we de Olijfplaatgordijnzwam (*Cortinarius scaurus*) en Kaarslichtgordijnzwam, evenals de Zilversteelsatijnzwam en Oranje mosklokje. Hier werd ook de zeldzame Stersporige trechterzwam waargenomen, een bedreigde soort die we later die middag in een andere perceel met tientallen exemplaren zouden aantreffen. Dat perceel ligt aan de rand van de boswachterij in een jong fijnsparrenbos dat meer dan tien jaar terug bij wijze van experiment is gekapt in brede rechthoekige vlakken, waarbij steeds stroken van vier rijen sparren zijn gespaard. Dit heeft voor paddenstoelen een bijzonder milieu opgeleverd, want de open rechthoeken zijn vrij smal, krijgen daarom veel schaduw en zijn in het najaar zeer nat. Ze zijn begroeid met Struikhei, Pijpenstrootje en heel veel mos. Tijdens ons bezoek groeide de Stersporige trechterzwam hier overdadig – voor zover je dat van een iel paddenstoeltje als dit kan zeggen – op bemoste stronken en pollen. Van de deze dag al eerder genoteerde sparrenbegeleiders kwamen ook hier weer enkele bijzondere vertegenwoordigers voor. Het aantal vruchtlichamen was opvallend hoog. Zo kwam de Rossige melkzwam (*Lactarius rufus*) hier met vele honderden exemplaren voor. In totaal vonden we deze dag een kleine 100 soorten.

Bijzondere vondsten (14 Rode-lijstsoorten), o.a.:

Holsteelboleet	KW	Boletus cavipes
Kamfergordijnzwam	GE	Cortinarius camphoratus
Kaarslichtgordijnzwam	*	Cortinarius tortuosus
Stekelige hertentruffel	KW	Elaphomyces muricatus
Dennensatijnzwam	GE	Entoloma cetratum
Sterspoorsatijnzwam	GE	Entoloma conferendum
Zilversteelsatijnzwam	KW	Entoloma turbidum
Zilversteelzwavelkop	KW	Hypholoma dispersum
Kleine bloedsteelmycena	GE	Mycena sanguinolenta
Stersporige trechterzwam	BE	Omphaliaster asterospora
Gezwellen rouwkorstje	*	Tomentella stuposa

28 oktober, omgeving Midwolda (Gr)

Inge Somhorst

Voor het eerst in de geschiedenis van onze werkgroepen werd een excursie afgelast in verband met de weersvoorspelling. In dit geval werd een zeer zware storm verwacht en dat kwam uit. Gezien het grote aantal afgewaaiden takken en ontwortelde bomen in het noorden van het land was het een verstandige beslissing om vandaag niet de bossen in te trekken!

3 november, Boswachterij Hooghalen (Dr)

Roeland Enzlin

Bijna 15 deelnemers stonden te wachten op het parkeerterrein bij het Herinneringscentrum. We togen het Melkwegpad op, maar verlieten dat al snel, want we wilden naar de sparrenbossen in het hart van de boswachterij en dat is een eindje tippelen. Na een 15 minuten stevig doorlopen – om ons heen kijken werd bijna verboden – kwamen we aan bij het fijnsparrenperceel waar ik enige jaren geleden prachtige exemplaren van de Forse melkzwam had gevonden. Er werd wat gelachen en dat had te maken met het feit dat ik al jaren dacht dat het Fijnspar was, maar het bleek Sitkaspar te zijn. Van wat er nog over was.... Het beginstuk van het perceel was volledig gekapt en een eindje verderop waren de resultaten van de eerste herfststorm op 28 oktober nogal prominent aanwezig. Te midden van die chaos werden gelukkig nog enkele exemplaren van de Forse melkzwam gevonden, maar dat zal wel het laatste jaar geweest zijn. Overigens een

interessant gegeven dat deze zeldzame mycorrhizapaddenstoel ook bij de uit Noord-Amerika ingevoerde Sitkaspar kan groeien.

Aan de andere kant liepen we het perceel uit op weg naar een echt fijnsparrenperceel dat inmiddels hoog op de lijst van mycologisch waardevolle sparrenbossen prijkt. We liepen daarbij langs een droog uitzierend eikenbos. Paddenstoelen waren er nauwelijks te bekennen. Dat viel tegen. Maar in het sparrenperceel stonden tientallen paddenstoelen. De leukste daar waren de Ongesteelde krulzoom (*Tapinella panuoides*), die op meerdere plekken uitbundig groeide, de Naaldhouthertenzwam (*Pluteus pouzarianus*) en de Zaagvlakinktzwam (*Coprinopsis laanii*). De Ongesteelde krulzoom is een niet alledaagse soort en staat als kwetsbaar op de Rode Lijst. De Naaldhouthertenzwam zou zo de Gewone hertenzwam genoemd worden, als je niet weet dat er een dubbelganger bestaat. Echter is het groeien op naaldhout niet het doorslaggevend kenmerk. Je móet deze soort microscopisch controleren op de aanwezigheid van gespen in de hoedhuid. En, zoals de naam al aangeeft, groeide de Zaagvlakinktzwam op het zaagvlak van een stobbe van een omgezaagde spar. We hebben nog wat rondgelopen, maar spektakel zat er deze keer niet echt bij. Zoals wel vaker gebeurd is, zaten onder het meegenomen materiaal nog een paar verrassingen. Zo had Eef tussen zijn nadeterminaties twee bijzondere gordijnzwammen en een satijnzwam, te weten de Franjeplaat- en de Bleeksteelgordijnzwam, beide zeldzaam, en de bedreigde Vezelkopsatijnzwam. De laatste soort heeft een aangedrukt vezelige hoed, waardoor je hem zou kunnen verwarren met een Vezelkop, maar de plaatjes zijn roze van kleur. Al met al was deze excursie goed voor zo'n 100 soorten en toch nog 14 soorten met Rode-lijststatus.

Bijzondere soorten (14 Rode-lijstsoorten), o.a.:

Holsteelboleet (ook gele variëteit)	KW	Boletinus cavipes (ook var. aureus)
Franjeplaatgordijnzwam	*	Cortinarius junghuhnii
Bleeksteelgordijnzwam	*	Cortinarius fasciatus
Vezelkopsatijnzwam	BE	Entoloma hispidulum
Zilversteelsatijnzwam	KW	Entoloma turbidum
Valse wolvezelkop	KW	Inocybe longicystis
Forse melkzwam	KW	Lactarius trivialis
Ongesteelde krulzoom	KW	Paxillus panuoides
Goudvinkbundelzwam	KW	Pholiota astragalina
Zilversteelzwavelkop	KW	Psilocybe marginata
Appelrussula	KW	Russula paludosa
Kleine grauwpkop	GE	Tephrocybe tylicolor

Ravage in Boswachterij Hooghalen na de storm van 28 oktober. Foto Roeland Enzlin

10 november, omgeving Sellingen (Gr)

Inge Somhorst

Elf mensen verzamelden zich in het zonnetje op de parkeerplaats van de Noordmee om nog wat te genieten voordat de eerste nachtvorst zijn intrede zou doen. We bezochten eerst een schraal, vochtig tot zeer nat, mossig grasveld langs de Ruiten Aa. De wilgen langs de oever stonden allemaal al in het water. Tweeëntwintig ogen speurden het grasveld af en troffen enkele gewone en minder gewone graslandsoorten. Twee ogen, die van Cees Koelewijn, wisten het enige staalsteeltje in het hele veld te ontdekken. Ter plekke werd Blauwe stippelsteelsatijnzwam geopperd en dat kon Kor Raangs na determinatie bevestigen. Ook vonden we een Oranjebruine korrelhoed, maar een met een paarse tint in de steel, var. *lilacipes*, die we in vochtige graslanden of op heischrale plekken een enkele keer vaker vinden en die hier in 2002 ook al gevonden was. Daarna werd het aanpalende bosgebied bezocht dat vooral veel triviale soorten opleverde. In enkele fraai ogende sparrenpercelen met mossige ondergroei groeide vooral veel Sparrenstinktaailing (*Gymnopus perforans*) en er werd tot onze stomme verbazing op de hele excursie geen enkele gordijnzwam gevonden. In het laatste naaldhoutperceel dat we bezochten, gemengd lariks en spar, stond één afgekloven, felrode russula met een witte steel, scherp smakend: de Naaldbosbraakrussula (*Russula emetica* sensu stricto). Hij is recent onderscheiden van de algemene Loofbosbraakrussula (*R. sylvestris*) en in Groningen bepaald geen alledaagse verschijning. In dit hok schreven we 115 soorten.

Inmiddels had het zonnetje plaats gemaakt voor de beloofde hagelbuien en daalde het kwik aanzienlijk. Handenwrijvend liepen we in hoog tempo terug naar de auto om ons enkele kilometers naar het zuiden te verplaatsen voor een bezoek aan de Poststruiken bij Laude, een fameuze ijsbaan waar onder andere Spaanse ruiter groeit. De Lauderianen wilden blijkbaar meedoen aan de race om de eerste marathon op natuurijs want het veld bleek al onder water te staan, helaas. Het ijs werd nog even getest maar te dun bevonden. Rond de ijsbaan groeien oude eiken en berken met een ondergroei van Klimop. Nadat werd geopperd dat hier mogelijk de Klimoptaailing (*Marasmius epiphylloides*) kon groeien, werd deze prompt te voorschijn getoverd. Op oude dode eikenstammen groeiden Fraaisteelmycena's (*Mycena inclinata*). Via enkele schrale bermen liepen we onder een prachtige dreigende wolkenlucht terug naar de auto's. Uit een tuin werd onder wat naaldbomen een kleine champignon opgedoken die op de latere werkgroepavond gedetermineerd werd als Roze dwergchampignon. Wellicht wordt deze soort zo weinig gemeld omdat hij in veel boeken gesynonymiseerd wordt met de Wijnkleurige champignon. Kor Raangs en Ubel Medema, die waren achtergebleven bij de Klimoptaailing, hadden ondertussen in een weiland koeienvlaaien geïnspecteerd zodat aan de lijst Kleine mestinktzwam (*Parasola misera*) en Mesttrechterzwam (*Clitocybe amarescens*) konden worden toegevoegd. In totaal toch nog 77 soorten in dit hok.

Bijzondere vondsten (9 Rode-lijstsoorten), o.a.:

Roze dwergchampignon	EB	Agaricus purpurellus
Gele knotszwam	GE	Clavulinopsis helveola
Oranjebruine korrelhoed	*	Cystoderma jasonis var. lilacipes
Dennensatijnzwam	GE	Entoloma cetratum
Sterspoorsatijnzwam	GE	Entoloma conferendum
Blauwe stippelsteelsatijnzwam	GE	Entoloma dichroum
Sneeuwzwammetje	GE	Hygrocybe virginea
Zilversteelzwavelkop	KW	Hypholoma dispersum
Gewone wolvezelkop	KW	Inocybe lanuginosa

18 november, Dwingelderveld, omgeving Camping De Noordster (Dr)

Rob Chrispijn

Zestig jaar geleden werden in het gebied ten oosten van de camping nog stekelzwammen in het bos gevonden. Dat bos bestond uit zeer voedselarm eikenbos op voormalige stuifduintjes. Dat bos ligt er nog steeds, maar het is niet meer zo voedselarm als vroeger. Soorten als de Roodschubbige gordijnzwam en de Zwavelmelkzwam (*Lactarius chrysorrheus*) komen hier nog wel midden in het bos voor, ten teken dat de weinig humeuze bodem hier stikstofarmer is dan op veel andere plekken in ons land.

In loofbos was het optimum al lang voorbij en we vonden hier dan ook niet veel, behalve de Zwavelmelkzwam die in het algemeen een vrij late soort is. Leuker voor paddenstoelen was de camping zelf. De meeste gasten waren naar huis, we hadden dus zowat het rijk alleen en we

speurden vooral de bermen af van de vele steenslagwegen die de camping doorkruisen. Hier vonden we onder meer de Kastanjebruine zompzwam (*Alnicola rubriceps*) en de Dwergfranjehoed (*Psathyrella pygmaea*), beide liefhebbers van basenrijke bodems, evenals enkele kluifzwammen, zoals de Schotelkluifzwam (*Helvella macropus*).

Aan de westkant van de 'De Noordster' ligt aan de andere kant van het schelpenfietspad een zeer open dennenbos met een ondergroei van Struik- en Dophei. Hier ligt al jarenlang een meetpunt van het paddenstoelenmeetnet van Bernhard de Vries, omdat dit gebied tot de fraaiste en minst vergraste dennenbossen van Drenthe behoort. Op bemoste plekken groeide hier de bedreigde Roodbruine melkzwam, een soort van voedselarme, lemige bodems. We zagen ook de Kamfergordijnzwam, die de meesten van ons wel eens in een fijnsparrenbos hebben gezien, maar die ook bij Grove den voor kan komen, mits de bodem niet vergrast is en de strooisellaag dun is. Nog bijzonderder was de vondst van *Cortinarius sphagnophilus*, vroeger een variëteit van de Olijfplaatgordijnzwam (*C. scaurus*), maar recent opgewaardeerd tot aparte soort. Jonge exemplaren van *C. sphagnophilus* hebben violetblauwe lamellen en een meer gelige hoed. Gezien de veranderde status van deze paddenstoel is het niet duidelijk in hoeverre hij al eerder in Drenthe of andere delen van ons land is aangetroffen. De soort staat nog niet in de nieuwe Standaardlijst.

Tenslotte was er nog een waarneming van de Bospadbundelzwam, een zeldzame soort die in naaldbos op (half) begraven hout groeit. De totaalijst van deze dag bedroeg 165 soorten.

Bijzondere vondsten (10 Rode-lijstsoorten), o.a.:

Kastanjebruine zompzwam	*	<i>Alnicola rubriceps</i>
Rimpelig breeksteeltje	*	<i>Pholiotina rugosa</i>
Roodschubbige gordijnzwam	KW	<i>Cortinarius bolaris</i>
Kamfergordijnzwam	GE	<i>Cortinarius camphoratus</i>
(Nog geen Ned. naam)	*	<i>Cortinarius sphagnophilus</i>
Geelplaatmosklokje	KW	<i>Galerina allospora</i>
Roodbruine melkzwam	BE	<i>Lactarius hysginus</i>
Bospadbundelzwam	GE	<i>Pholiota mixta</i>
Fijnschubbige ridderzwam	BE	<i>Tricholoma imbricatum</i>

Rondsporige stinkkorstzwam (*Scytinostroma hemidichophyticum*) op wilgentakken, 25 november 2013, Feddema's plas. Foto Kor Raangs

25 november, Kerkhoven- en dijkentocht vanuit Vierhuizen (Gr)

Kor Raangs

Als in de naherfst het paddenstoelseizoen in het binnenland door de nachtvorsten op zijn eind loopt, kan in Groningen nog uitgeweken worden naar de waddenkust, waar het door het nog vrij warme zeewater wat langer vorstvrij blijft. Vlak bij de verzamelplaats, op en rond het kleine kerkhof in Vierhuizen worden in korte tijd dan ook al 19 soorten gevonden, waaronder twee Rode-lijstsoorten, de Paarssteelschijnridderzwam en de Donsvoetbundelzwam. De eerste heeft zijn optimum laat in de herfst, de ander kan van de late herfst tot in het voorjaar worden gevonden. Beide nieuw voor dit hok, waarschijnlijk gevonden juist dankzij deze late excursie.

Het kerkhof met kleibosje in Hornhuizen levert enkele nieuwe vondsten op voor Groningen. Allereerst het oranje paddenstoeltje uit het gazon, dat als vreemd mosklokje in het doosje van Eef belandt. Het wordt door hem gedetermineerd als de Oranje zalmplaat, een bedreigde, zeer zeldzame soort. En dan het Tweesporig taaisteeltje, gevonden in het bosje op kale kleigrond, al bijna even zeldzaam. Deze soort ziet er uit als een grauwig bruine mycena met een berijpte steel en wordt in veld vaak niet herkend. Dat gebeurt pas thuis als de 2-sporige basidiën en de wrattige sporen worden ontdekt. En tenslotte de Bleekgele bossatijnzwam, een soort die erg lijkt op de algemene Moerasbossatijnzwam, maar daarvan verschilt door de gelige hoed zonder grijze tinten en door het ontbreken van de nitreuze geur.

Op weg naar de Ommelander zeedijk komen we langs de Feddema's Plas, een brakwaterplas met een loofbosje aan de westkant. Hier vinden we de bedreigde Kleverige schorsmycena. De opvallendste soort van deze plek is de Rondsporige stinkkorstzwam (*Scytinostroma hemidichophyticum*), groeiend op oude dikke wilgentakken. De zwam heeft een onaangename lucht van steenkoolteer (naftaleen), bij sommigen bekend als de geur van een oud type mottenballen. Op de dijk zelf worden behalve wat sneeuwzwammetjes en breeksteeltjes de bedreigde Grote trechtersatijnzwam en de Wasplaatmycena gevonden. Op de kwelder treffen we, terwijl er een gemengd groepje fraters en sneeuwgorzen al kwetterend om ons heen vliegt, massaal Slijkgrasmoederkoren aan op Engels slijkgras, een in 2002 beschreven variëteit van Echt moederkoren. Deze variëteit verspreidt zich via de vorming van grote *sclerotia* (knolletjes van schimmelweefsel) die zijn aangepast aan het drijven op zout water. Deze variëteit staat niet vermeld in de nieuwste Standaardlijst, maar blijkt na wat onderzoek toch al vaker te zijn gevonden in Nederland, in Groningen al in 2011 op Rottumerplaat door Herman Sieben.

Tenslotte nog dit: Door de 11 deelnemers zijn op deze dag in de 6 bezochte hokken 157 waarnemingen genoteerd van 112 verschillende soorten; een prima resultaat zo kort voor Sinterklaas.

Bijzondere vondsten (15 Rode-lijstsoorten):

Gele knotszwam	GE	Clavulinopsis helveola
Slijkgrasmoederkoren	*	Claviceps purpurea var. spartinae
Oranje zalmplaat	BE	Clitopilus nitellina
Sterspoorsatijnzwam	GE	Entoloma conferendum
Grote trechtersatijnzwam	BE	Entoloma costatum
Bleekgele bossatijnzwam	GE	Entoloma majaloides
Donkere bossatijnzwam	*	Entoloma myrmecophilum
Wasplaatmycena	BE	Hemimycena mairei
Papegaaizwammetje	GE	Hygrocybe psittacina
Sneeuwzwammetje	GE	Hygrocybe virginea
Rode kleibosmelkzwam	KW	Lactarius fulvissimus
Paarssteelschijnridderzwam	KW	Lepista saeva
Donsvoetbundelzwam	KW	Meotomycetes dissimulans
Kleverige schorsmycena	BE	Mycena clavularis
Roze peutermycena	KW	Mycena smithiana
Tweesporig taaisteeltje	KW	Mycenella bryophila var. bryophila
Witsteelstropharia	KW	Stropharia inuncta

Engels slijkgras met Slijkgrasmoederkoren (*Claviceps purpurea* var. *spartinae*), 25 november 2014, kwelder Ommelander Zeedijk. Foto Eef Arnolds

NIEUWE PUBLICATIES OVER PADDENSTOELLEN IN NEDERLAND

Eef Arnolds

In 2013 en 2014 zijn enkele belangrijke publicaties over paddenstoelen verschenen, die ik graag onder de aandacht van de werkgroepsleden wil brengen.

Een nieuwe standaardlijst van Nederlandse paddenstoelen

E. Arnolds & A. van den Berg

De standaardlijst in het Overzicht van paddenstoelen in Nederland uit 1995 is lang gebruikt als basis voor het paddenstoelenonderzoek in ons land. Hij was inmiddels sterk verouderd en hoognodig aan een grondige revisie toe in verband met veranderingen in systematiek en naamgeving en een sterke uitbreiding van het aantal inlandse soorten. In totaal worden in de nieuwe lijst 5315 soorten vermeld, 40% meer dan in 1995, vooral dankzij de aandacht die de afgelopen jaren geschonken is aan onopvallende groepen, zoals kleine ascomyceten, roesten en trilzwammen. De Standaardlijst bestaat uit vier tabellarische lijsten voor respectievelijk de steeltjeszwammen (basidiomyceten), roesten (een nieuwe groep in de lijst), zakjeszwammen (ascomyceten) en slijmzwammen. Binnen de tabellen staan de soorten alfabetisch gerangschikt naar hun wetenschappelijke naam. Bij iedere soort wordt in codevorm informatie gegeven over criteria voor herkenning van de soort en validatie van waarnemingen, de ecocode met als onderdelen functionele groep, habitat, substraat en organismen; gevoeligheid voor klimaatsverandering, verzuring, vermeting en verdroging; de frequentie in Nederland (zeer algemeen tot uiterst zeldzaam), de plaats op de Rode Lijst van 2008 en de Nederlandse naam. In 2606 noten wordt informatie verstrekt over naamsveranderingen, veranderingen in taxonomie en bij nieuwe soorten verwijzingen naar beschrijvingen in de literatuur. De opzet van de nieuwe lijst wordt verantwoord in 46 pagina's inleidende tekst.

Zoals de titel van het boek suggereert, is deze publicatie vanaf 2014 de eerstkomende jaren de standaard voor naamgeving in Nederland. Ook in deze nieuwsbrief zijn de nieuwe wetenschappelijke namen gebruikt. Het zal wel even wennen worden dat algemene soorten als het Eikenbladzwammetje en de Botercollybia nu officieel niet meer *Collybia dryophila* en *C. butyracea* heten, maar *Gymnopus dryophilus* en *Rhodocollybia butyracea*! De Nederlandse namen zijn gelukkig vrijwel ongewijzigd gebleven.

Voor mensen die serieus met paddenstoelen bezig zijn, is de nieuwe standaardlijst onmisbaar. Een bezwaar voor beginners is dat er alleen gezocht kan worden op wetenschappelijke namen omdat er geen index is op Nederlandse namen. Er wordt gewerkt aan een compact boekje met wetenschappelijke en Nederlandse namen in alfabetische volgorde voor gebruik in het veld.

E. Arnolds & A. van den Berg. 2013. Beknopte Standaardlijst van Nederlandse paddenstoelen. Nederlandse Mycologische Vereniging. 287 pp. Bestellen via de website van de NMV: mycologen.nl/publicaties. Prijs (exclusief verzendkosten) € 18 (voor leden NMV € 15).

Veldgids paddenstoelen – plaatjeszwammen en boleten

N. Dam en Th.W. Kuyper

Deze veldgids bevat beschrijvingen en duidelijke foto's van de 500 meest algemene plaatjeszwammen en boleten van Nederland. Bovendien zijn er goede determineertabellen tot de behandelde soorten. Het is de eerste serieuze veldgids van Nederlandse bodem sinds lange tijd. Voordeel boven veel vergelijkbare vertaalde gidsen van buitenlandse origine is dat ook evenwichtige aandacht wordt geschonken aan kleine plaatjeszwammen, zoals mycena's, en dat tal van soorten die in ons land niet voorkomen of zeer zeldzaam zijn in het boek ontbreken.

Vooraf voor beginners is dit boek een aanrader. Gebruikers moeten zich wel realiseren dat nog geen kwart van de inlandse soorten wordt behandeld, dus dat voor een betrouwbare determinatie van alle vondsten meer literatuur vereist is.

N. Dam en Th.W. Kuyper. 2013. Veldgids paddenstoelen – plaatjeszwammen en boleten. KNNV uitgeverij Utrecht. Prijs (inclusief verzendkosten) € 39,95 (korting leden KNNV 10%).

Paddenstoelen in het natuurbeheer. OBN preadvies paddenstoelen

W.A. Ozinga, E. Arnolds, P.J. Keizer & Th.W. Kuyper. 2013.

Dit lijvige rapport van ruim 400 pagina's bundelt de informatie die in Nederland beschikbaar is over

de relaties tussen paddenstoelen en beheersmaatregelen in allerlei habitats. Het bestaat uit twee delen. Deel 1 behandelt uitgebreid de ecologie van paddenstoelen en de verschillende functionele groepen; de algemene knelpunten bij het behoud van paddenstoelen en algemene maatregelen ten gunste van deze groep; de positie van paddenstoelen in het natuurbeleid en de gesignaleerde kennislacunes. Deel 2 behandelt de eigenschappen van de mycoflora en de relaties met beheersmaatregelen in 14 verschillende natuurtypen, zoals moerassen en rietlanden, duinen en vochtige bossen. Per natuurtype wordt een karakteristiek gegeven van de standplaats en vegetatie. Vervolgens worden de diversiteit en betekenis van de mycoflora besproken met daarbij een lijst van kenmerkende soorten paddenstoelen. Voor ieder natuurtype worden verder de knelpunten voor de mycoflora aangegeven, alsmede maatregelen ten gunste van paddenstoelen.

Het rapport bevat veel interessante informatie voor mensen die niet alleen de namen van paddenstoelen willen weten, maar ook belang stellen in de ecologie en het behoud van deze organismen. Het is een belangrijk naslagwerk voor allen die contacten onderhouden met terreineigenaren over het beheer van terreinen met een waardevolle mycoflora. Deze informatie is voor iedereen beschikbaar omdat het rapport kosteloos kan worden gedownload.

W.A. Ozinga, E. Arnolds, P.J. Keizer & Th.W. Kuyper. 2013. *Paddenstoelen in het natuurbeheer. OBN preadvies paddenstoelen, deel 1 en 2.* 410 pp. Bosschap, Driebergen. Bestellen via de website van de NMV: mycologen.nl/publicaties. Prijs papieren uitgave (exclusief verzendkosten) €30. Gratis download mogelijk via de website van de NMV: mycologen.nl/actueel/archief.

Paddenstoelen in het zuidwestelijke deel van Nationaal Park 'Het Drents-Friese Wold' 2011-2012.

Arnolds, E. & R. Chrispijn

Dit rapport van de PWD behandelt de resultaten van een paddenstoeleninventarisatie van het zuidwestelijke deel van Het Drents-Friese Wold, dat voornamelijk beheerd wordt door drie grondeigenaren: Vereniging Natuurmonumenten (Berkenheuvel en Wapserveld), Het Drentse Landschap (Doldersummer Veld) en de Maatschappij van Weldadigheid (Boschoord). Het is een vervolg op een eerder rapport over het centrale en oostelijke deel van Het Drents-Friese Wold dat in beheer is bij Staatsbosbeheer (Arnolds & Chrispijn, 2011). Het veldwerk in het zuidwestelijke deel werd vooral verricht in de jaren 2011 en 2012, voor het leeuwendeel door Rob Chrispijn. Bijna 1300 recente waarnemingen van 135 bijzondere soorten zijn vastgelegd en in een bijlage weergegeven. Het rapport behandelt de onderzoeksmethode, een kenschets van de verschillende deelgebieden, verspreidingspatronen van paddenstoelen en van ecologische groepen binnen het deelgebied en aanbevelingen voor beheer. Het is rijk geïllustreerd met foto's van het gebied en van paddenstoelen. Het rapport kan als voorbeeld dienen voor rapportages over paddenstoelen in andere terreinen.

Arnolds, E. & R. Chrispijn. 2014. *Paddenstoelen in het zuidwestelijke deel van Nationaal Park 'Het Drents-Friese Wold' 2011-2012.* 112 pp. *Paddenstoelen Werkgroep Drenthe*. Gratis te downloaden op de website van de PWD: drenthe.paddestoelenkartering.nl. Papieren versie niet verkrijgbaar.

Spekzwoerdzwam (*Phlebia tremellosa*). Foto Eef Arnolds

MIR Rob Chrispijn

Omdat ik met natuurorganisaties nogal eens heb gesproken over het belang van fijnsparrenbos voor paddenstoelen zijn daar vast mensen die denken dat ik dol ben op dat soort bossen. Weliswaar heb ik tijdens de jaren dat de PWD onderzoek deed naar de paddenstoelen in Drenthe meer waardering gekregen voor fijnsparrenbos, maar ik had twintig jaar geleden nooit kunnen denken dat ik ooit nog eens een hartstochtelijk pleidooi zou houden voor het behoud van op het oog vaak saaie sparrenakkers. Want wat kunnen ze saai zijn! Alleen geldt dat helaas voor zeker 80% van het Nederlandse bos. Of het nou uit loof- of naaldbomen bestaat, het merendeel behoort tot het West-Europese kreupelhout dat nog heel lang te gaan heeft voor het woudreuzen voortbrengt. De eentonigheid van het bos kan doorbroken worden door verrassingen van flora en fauna. Voor paddenstoelenliefhebbers zijn het vooral de mycologische verrassingen die tellen. Toch blijft het bijzonder als een bos je verrast door eigen kwaliteiten als boomomvang, rijke ondergroei en bijzondere atmosfeer. Dat overkwam Eef en mij een paar jaar terug in het Drents-Friese Wold in een fijnsparrenbos waar Robber Vlagsma een omvangrijke groeiplaats van de bijna uitgestorven Zwarte bekerzwam (*Pseudopeziza nigrella*) had ontdekt. Als vanzelf gingen wij wat zachter praten en genoten we van de dikke mostapijten die een zeer vochtig microklimaat verraadden. Door sterke dunning is er inmiddels niet veel meer van over, maar dit terzijde.

Afgelopen seizoen had ik een soortgelijke ervaring bij het betreden van vak 17 in Boswachterij Gieten/Borger. De bomen waren aanmerkelijk lager dan die in het Zwarte bekerzwammenbos, maar bij betreding had het diezelfde bijzondere sfeer. Dat had te maken met het gevarieerde mostapijt, de hoge luchtvochtigheid en het veenmos in ondiepe greppels en andere verlagingen in het terrein. Maar er was ook nog iets anders, iets dat moeilijker onder woorden is te brengen. De schrijver Maarten Toonder heeft het in zijn Bommel-boeken nogal eens over 'mir' als omschrijving van de natuurlijk levenskracht in een bos. Een van zijn figuren, Pee Pastinakel, trekt weg uit een bos zodra de levenskracht er uit is verdwenen. Ondanks zijn onnatuurlijke beginfase lijkt vak 17 een hoog gehalte aan mir te hebben. Dat was ook af te lezen aan de samenstelling van de mycoflora. Vooral het centrale deel is zeer soortenrijk. Zoals vaker in fijnsparrenbossen is het geslacht *Cortinarius* sterk vertegenwoordigd. Inmiddels oude bekenden als de Donkerlila gordijnzwam (*Cortinarius malachius*) en de Kaarslichtgordijnzwam (*C. tortuosus*) groeiden er in de buurt van de in dit biotoop veel minder voorkomende Olijfkleurige sparrengordijnzwam (*C. subtortus*). Ook stonden er soorten waar ik niet uitkwam. Eén daarvan determineerde Eef als de Verborgene gordijnzwam (*C. valgus*), een soort die ik vroeger in heel andere milieus had gevonden. Indrukwekkend waren de grote groepen van de Forse melkzwam (*Lactarius trivialis*) die het in dit vochtige bos blijkbaar goed naar de zin hadden. De bodem leek humeus venig en de toplaag bestaat plaatselijk uit een soort zwarte schoensmeer die ik in geen andere sparrenbos ooit ben tegengekomen. De kwaliteiten en de hoge mycologische waarde zijn aan Staatsbosbeheer doorgegeven en het vak zit nu in een selectie van sparrenpercelen die een bepaalde beschermde status gaan krijgen als hogere belangen of reeds afgesloten kapovereenkomsten zich daar niet tegen verzetten. Dat geldt niet voor een nabijgelegen fijnsparrenbosje in dezelfde boswachterij. In dit vak 46 werden te weinig bijzondere paddenstoelen aangetroffen om voor die beschermde status in aanmerking te komen, maar er groeide wel een nieuwe soort voor Nederland: een helder okergele gordijnzwam ontdekt met jong blauwe lamellen. Een opvallende soort die door Kor en Eef ieder afzonderlijk gedetermineerd werd als *Cortinarius sphagnophilus*, een nauwe verwant van de welbekende Olijfplaatgordijnzwam (*C. scaurus*). Ook bosjes met minder mir kunnen soms bijzondere paddenstoelen opleveren!

WAT DOET DE PADDESTOELENWERKGROEP DRENTHE?

De doelstellingen van de PWD zijn:

- Het organiseren en stimuleren van paddenstoelenonderzoek in Drenthe, vooral door middel van inventarisaties en het houden van bijeenkomsten.
- Het verzamelen van paddenstoelengegevens over Drenthe in een databestand in nauwe samenwerking met de Nederlandse Mycologische Vereniging.
- Het publiceren over paddenstoelen in Drenthe in een nieuwsbrief en in bestaande tijdschriften. Momenteel wordt gewerkt aan een provinciale paddenstoelenatlas.
- Het beschikbaar stellen van paddenstoelengegevens aan terreinbeherende instanties en het verstrekken van beheersadviezen om mycologische waarden te behouden of te vergroten.
- In voorkomende gevallen het uitvoeren van (betaalde) opdrachten wat betreft veldonderzoek aan paddenstoelen.
- Educatie op het gebied van paddenstoelenkennis en -bescherming door onder andere het organiseren van voor het publiek toegankelijke excursies en lezingen, alsmede het verlenen van medewerking op het vlak van natuureducatie.
- Het verstrekken van informatie over paddenstoelen aan geïnteresseerden, terreinbeheerders en de provinciale media.

Ook belangstellenden uit andere delen van Nederland zijn van harte welkom om deel te nemen aan de activiteiten van de werkgroep!!

De Activiteiten van de Paddestoelenwerkgroep Drenthe worden ondersteund door een subsidie van de Provincie Drenthe.

DE NIEUWSBRIEF

De Paddestoelenwerkgroep Drenthe verspreidt één keer per jaar een nieuwsbrief onder haar medewerkers, organisaties actief in natuurstudie, natuurbescherming en natuurbeheer en andere belangstellenden. Men kan deze nieuwsbrief kosteloos ontvangen door zich schriftelijk of per e-mail op te geven bij het secretariaat. Met ingang van 2013 wordt deze nieuwsbrief in principe alleen digitaal verspreid. Op verzoek kunnen werkgroepleden een papieren exemplaar ontvangen. Ook naar organisaties wordt een papieren exemplaar verzonden.

Vaste rubrieken in de nieuwsbrief zijn:

- Beknopte verslagen van excursies van de werkgroep.
- Voortgang van de paddenstoelenkartering en het atlasproject
- Het activiteitenprogramma voor het komende seizoen.

Leden van de werkgroep verzorgen daarnaast bijdragen over paddenstoelen in het herfstnummer van Het Drentse Landschap, het tijdschrift van de gelijknamige stichting.